

Jean-François Sablayrolles, *Comprendre la néologie. Conceptions, analyses, emplois, Llemotges*, Éditions Lambert-Lucas (col·lecció «La Lexicothèque»), 2019, 312 p., ISBN: 978-2-35935-286-3.

L'obra *Comprendre la néologie. Conceptions, analyses, emplois* constitueix una lectura obligada per a tots els investigadors interessats en el lèxic i, específicament, en els neologismes, entesos com a paraules noves o recents d'una llengua determinada. L'autor d'aquest llibre, Jean-François Sablayrolles, era professor de la Université Sorbonne Paris Cité i membre del grup de recerca *Histoire des théories linguistiques*, i va dedicar la seva trajectòria investigadora a la neologia. Per una banda, va ser autor d'obres de referència com *La néologie en français contemporain* (2000) i coautor de *Les néologismes* (amb Jean Pruvost) ([2003] 2016). Per l'altra, també havia dirigit o codirigit diversos monogràfics dedicats a la neologia, com *L'innovation lexicale* (2003), *La fabrique des mots français* (2016), *Emprunts néologiques et équivalents autochtones: études interlangues* (2018) o *L'emprunt en question(s)* (2019). A més, el 2006, juntament amb John Humbley, van crear l'única revista científica dedicada íntegrament a la neologia, *Neologica*, que van dirigir fins al 2018. En l'obra que ens ocupa, publicada el desembre de 2019, a part d'estudiar la neologia en relació amb les diferents branques de les ciències del llenguatge, presenta diferents problemes relacionats amb l'estudi del neologisme, des de la seva definició teòrica fins a la tipologia de classificació, i en proposa solucions.

Pel que fa a l'estructura, el llibre es divideix en tres grans apartats. En una primera part es presenten diferents aproximacions al concepte de *neologisme*, en relació amb la durada de la qualitat neològica, la complexitat de la noció de novetat o el fet que s'hagi qüestionat l'ús del diccionari com a corpus d'exclusió. La segona part està dedicada a la tipologia dels neologismes d'acord amb els processos de formació de mots, una tasca necessària quan es treballa amb neologia, però que posa de manifest la diversitat de classificacions. I, finalment, la tercera part se centra en l'ús i els usuaris d'aquests mots neològics, tenint en compte que els neologismes s'utilitzen en una

situació comunicativa determinada i formen part de l'evolució i el canvi lingüístic d'una llengua. Aquesta obra també inclou una introducció, una breu conclusió i un annex.

A mode d'introducció, Sablayrolles justifica l'interès de dedicar una monografia a la neologia, un tema que a primer cop d'ull pot semblar molt específic, però que, com explica, és un fenomen inherent a totes les llengües vives i, per tant, és universal i permanent. A més, permet conèixer com és o com evoluciona el sistema lèxic d'una llengua, i és un reflex dels canvis socials de la comunitat lingüística en què es produeix. Com el mateix autor esmenta, l'obra *Comprendre la néologie* té alguns precedents, com *La créativité lexicale* (Guilbert 1975) o *Précis de lexicologie anglaise* (Tournier 1991). En darrer lloc, menciona la importància de dedicar noves aproximacions teòriques al neologisme i desenvolupar eines informàtiques per treballar en neologia.

La primera part del llibre, dedicada al concepte de *neologisme*, conté tres capítols. En el capítol 1, que presenta una revisió històrica i l'estat de la qüestió sobre aquest concepte, s'explica que es tracta d'una denominació tardana i fluctuant, de manera que l'autor proporciona una explicació de l'evolució del sentit de *neologisme* en diversos períodes temporals. En aquesta línia, també es revisen alguns models teòrics, ja que la neologia va ser rebutjada pels estructuralistes i generativistes, però, més endavant, amb l'aparició de la lingüística de corpus i el tractament automàtic de les llengües naturals (TALN) es va observar un interès creixent per aquest fenomen lèxic que també n'evidencia la rellevància com a eina heurística, és a dir, en relació amb la productivitat o les fluctuacions del sentiment neològic.

El capítol 2, d'altra banda, està dedicat a la definició del neologisme. En primer lloc, Sablayrolles caracteritza el neologisme com a unitat lèxica, és a dir, d'acord amb les diverses denominacions i concepcions relacionades amb la noció de paraula i segons el procés de formació. En segon lloc, posa el focus en el tipus de novetat que representa i la manera com es percep, perquè es tracta d'un concepte inestable, que depèn de l'usuari i del moment en què s'usa, segons la competència passiva o activa del locutor, segons si pertany al llenguatge general o especialitzat, si es tracta d'una variant diatràtica, diatòpica o diacrònica, o si presenta novetat formal, semàntica o sintàctica. Un altre aspecte relacionat amb la percepció de la novetat és la temporalitat, estretament lligada a la freqüència i la circulació social; la pèrdua del caràcter neològic d'un mot, doncs, dependrà de l'abast i la rapidesa de la difusió. A partir d'aquestes dades, arriba a la conclusió que es tracta d'un fenomen gradual i no discret, de manera que apunta que els neologismes es poden dividir en prototípics i perifèrics.

Quant al capítol 3, sobre neologia, diccionaris i eines informàtiques, l'autor qüestiona l'ús d'obres lexicogràfiques com a corpus d'exclusió dels neologismes, d'acord amb el criteri lexicogràfic de Rey (1976), segons el qual es consideren neologismes aquelles unitats que no estan registrades en un o més diccionaris. En aquest

sentit, Sablayrolles té en compte que en els lemaris dels diccionaris hi ha omissions sistemàtiques, com ara els mots regulars, que no es registren en algunes obres perquè són predictibles, i també posa de manifest les divergències de nomenclatura entre les diferents obres. Un altre aspecte que sorgeix de la relació entre el neologisme i el diccionari és la introducció d'aquests mots a les obres lexicogràfiques, de manera que cal tenir en compte quan un neologisme deixa de percebre's com a neològic. En aquest sentit, però, s'observa que acostumen a passar un nombre d'anys considerable des que un neologisme es documenta per primera vegada fins que passa a formar part del cabal lexicogràfic d'una llengua. D'altra banda, en aquest treball l'autor també valora els diccionaris de neologismes, ja sigui en forma de suplementes de diccionaris existents, com a obres elaborades per equips de recerca, diccionaris oficials de neologismes o d'un altre tipus, ja siguin de caire literari, d'àmbits especialitzats, com a mots testimoni de l'evolució de la societat, bilingües o bé fantasiosos. Finalment, tampoc no deixa de banda la relació entre els neologismes i les eines informàtiques, que abraça l'extracció (semi)automàtica i la consulta de grans corpus o motors de cerca, que agilitzen la tasca d'identificar els neologismes.

Pel que fa a la segona part, en què es tracta la tipologia de classificació dels neologismes d'acord amb els processos de formació, en el capítol 4, Sablayrolles constata i compara la diversitat de tipologies existents. Per fer-ho, elabora una taula comparativa que mostra el gran nombre de classificacions disponibles, i permet observar i diferenciar els criteris usats. En aquesta descripció dels principals tipus de tipologies generals l'autor té en compte l'àmbit, els creadors, l'origen dels formants, l'estructura, les causes o la motivació, els aspectes semàntics, la transferència i coalescència, i el tipus de formació o matriu lexicogènica.

En el capítol 5 es realitzen algunes precisions teòriques i terminològiques sobre aspectes morfològics de formació de mots, tant pel que fa als aspectes relacionats amb les bases, afixos i marques flexives, com en relació amb la configuració i la matriu lexicogènica, una anàlisi morfològica per a la qual té en compte la proposta de Danielle Corbin, que a més dels mots simples i complexos, divideix els mots complexos en mots construïts i no construïts; la diferència és que els mots complexos construïts són analitzables d'acord amb les regles de construcció de mots (RCM) i els mots complexos no construïts, no. Finalment, té en compte que en l'aplicació de les RCM cal tenir molt present que la interpretació semàntica va associada a la construcció morfològica de la paraula. Per tancar aquesta segona part del llibre, l'autor d'aquesta obra presenta una taula argumentada i jerarquitzada de matrius lexicogèniques, corresponent al capítol 6, per a la qual explica els diferents tipus de matrius: morfosemàntiques, sintactosemàntiques, purament morfològiques, fraseològiques i externes, en el cas dels manlleus.

Si passem a la tercera part d'aquest volum, dedicat a l'ús i als usuaris dels neologismes, observem que es divideix en altres tres capítols. El capítol 7 se centra en els neologismes i l'acte comunicatiu en què s'insereixen, d'acord amb el nombre i tipus de participants, i s'explica el perquè dels neologismes, les especificitats d'aquests mots d'acord amb el tipus de discursos en què es fan servir així com les funcions principals, entre les quals destaquen omplir un buit denominatiu, ser originals, provocar una reacció determinada i fer prevaldre una funció estètica.

El següent capítol, el 8, està dedicat a la política i planificació lingüístiques del francès per mitjà de les diferents institucions, normatives i xarxes existents. En primer lloc, Sablayrolles fa una revisió de l'interès per la qualitat de la llengua a partir de diverses decisions del poder polític, però també d'iniciatives privades i d'altres obres descriptives i normatives. En segon lloc, aprofita per diferenciar entre la llengua general i la llengua usada en àmbits especialitzats, especialment quan hi ha contacte de llengües. En aquest sentit, destaca, per una banda, iniciatives que es basen en la relació entre diferents països francòfons, com la xarxa LTT (Lexicologie, Terminologie, Traduction) creada pel professor André Clas (Université de Montréal) com a xarxa d'investigadors de l'Agence Universitaire de la Francophonie (AUF) i, de l'altra, propostes lligades a altres llengües, com Realiter, la Xarxa Panllatina de Terminologia, i l'avui gairebé inactiva xarxa Neorom, dedicada a les llengües romàniques. A continuació, proporciona una revisió històrica de les institucions que han estat a càrrec de la llengua francesa, com l'Académie Française o l'Office de la Langue Française. I, per acabar, explica tant els criteris per seleccionar els termes, la difusió de les decisions i la reacció a la política lingüística i als estudis d'implantació.

El novè i darrer capítol d'aquesta valuosa obra està dedicat a la renovació del lèxic en la societat. Per fer-ho, té en compte diferents aspectes sociolingüístics, com ara els creadors i els difusors d'aquests mots nous, i els efectes de la moda. En aquesta línia, fa les afirmacions següents que, cal tenir ben presents:

- a) la societat i les interaccions amb els altres parlants evolucionen;
- b) les novetats criden l'atenció;
- c) alguns àmbits són més neològics que d'altres;
- d) no hi ha neologismes innecessaris, des del punt de vista del creador i dels usuaris;
- e) i el creador o reemissor del neologisme té un paper rellevant.

En definitiva, la neologia, entre altres àmbits de coneixement, posa de manifest la internacionalització de les maneres de viure i de pensar, tema amb el qual clou aquest novè i darrer capítol.

Pel que fa a l'annex, que es divideix en quatre apartats, ofereix informació útil per al lector. En primer lloc, l'annex 1 proporciona els camps d'anàlisi de la base de dades *Neologia*, utilitzats en la plataforma *Neoveille*, per a la identificació, l'anàlisi i el seguiment dels neologismes, que contenen informació sobre el mot (com el lema, la llengua, la definició, la categoria gramatical), informació pròpiament neològica (com la matriu lexicogènica) i informació sobre el context (com la font, els aspectes tipogràfics, l'autoria, etc.). A més de la bibliografia general, en el tercer i quart apartat de l'annex es proporciona un índex dels autors citats i un índex de les nocions usades en el llibre, que permeten una consulta àgil dels temes o autors que poden ser d'interès per al lector, com ara *fractolexème* 'fractolexema', relacionat amb la tipologia o *sentiment néologique* 'sentiment neològic', relacionat amb la percepció.

En conclusió, l'obra *Comprendre la néologie* ofereix un panorama molt complet sobre els estudis dedicats a la neologia fins avui dia. En aquest sentit, a més de proporcionar l'estat de la qüestió sobre aquest tema en el marc de les diferents branques de la lingüística, el lector trobarà solucions a problemes actuals i reflexions sobre aspectes teòrics que encara cal desentrellar. Lamentablement, el professor i investigador Jean-François Sablayrolles ens va deixar el desembre de 2020. Ens queda, però, la seva obra.

ELISABET LLOPART-SAUMELL
Universitat Pompeu Fabra
 elisabet.llopart@upf.edu
 ORCID 0000-0003-4322-8024

REFERÈNCIES BIBLIOGRÀFIQUES

- GUILBERT, Louis (1975) *La créativité lexicale*, París, Larousse.
- JACQUET-PFAU, Christine & Jean-François SABLAYROLLES (2016) *La fabrique des mots français*, Llemotges, Éditions Lambert-Lucas.
- JACQUET-PFAU, Christine, Andrzej NAPIERALSKI & Jean-François SABLAYROLLES, eds. (2018) *Emprunts néologiques et équivalents autochtones: études interlangues*, Lodz, Wydawnictwo Uniwersytetu Łódzkiego.
- KACPRZAK, Alicja, Radka MUDROCHOVÁ, & Jean-François SABLAYROLLES, eds. (2019) *L'emprunt en question(s). Conceptions, réceptions, traitements lexicographiques*, Llemotges, Éditions Lambert-Lucas.

- PRUVOST, Jean & Jean-François SABLAYROLLES ([2003] 2016) *Les néologismes*, 3a ed., París, PUF.
- SABLAYROLLES, Jean-François (2000) *La néologie en français contemporain*, París, Honoré Champion.
- , ed. (2003) *L'innovation lexicale*, París, Honoré Champion.
- TOURNIER, Jean (1991) *Précis de lexicologie anglaise*, París, Nathan.